

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 27.11.2013 г.
COM(2013) 824 final

2013/0409 (COD)

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

относно временната правна помощ за заподозрените или обвиняемите, които са задържани, и правната помощ при производствата по европейска заповед за арест

{SWD(2013) 476 final}

{SWD(2013) 477 final}

{SWD(2013) 499 final}

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

1. С настоящото предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета се цели установяването на общи минимални стандарти относно правото на временна правна помощ за заподозрените или обвиняемите по наказателно производство, които са задържани, и правото на временна правна помощ и правна помощ за лицата, срещу които има производство съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР относно европейската заповед за арест („издирвани лица“).
2. Стокхолмската програма¹ постави силен акцент върху укрепването на правата на лицата в наказателните производства. В точка 2.4 от нея Европейският съвет прикани Комисията да представи предложения, с които да се въведе поетапен подход за укрепване на правата на заподозрените и обвиняемите чрез въвеждането на общи минимални стандарти във връзка с правото на справедлив съдебен процес. Предвижданите мерки се отнасят за обособени процесуални права за заподозрените или обвиняемите, като както според държавите членки, така и според заинтересованите страни тези права се нуждаят от укрепване чрез действия на равнището на Съюза и следователно трябва да се разглеждат като градивни елементи от една цялостна структура.
3. Досега са приети три мерки: Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство², приета през октомври 2010 г., Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно правото на информация в наказателното производство³, приета през май 2012 г., и Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане⁴, приета през октомври 2013 г. Мерките относно защитата на уязвимите лица, заподозрени или обвиняеми по наказателно производство, са представени като един пакет заедно с настоящата инициатива и с директива относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство, като те са част от принципите, стоящи в основата на правото на справедлив съдебен процес.
4. Подобно на предходните мерки, настоящото предложение цели да усъвършенства правата на заподозрените или обвиняемите в наказателното производство. Наличието на общи минимални стандарти относно тези права следва да засили взаимното доверие между съдебните органи и по този начин

¹ ОВ С 115, 4.5.2010 г., стр. 1.

² Директива 2010/64/ЕС относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство (ОВ L 280, 26.10.2010 г., стр. 1).

³ Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 1.6.2012 г., стр. 1).

⁴ Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (ОВ L 294, 6.11.2013 г., стр.1).

да улесни прилагането на принципа за взаимно признаване. Известна степен на съвместимост между законодателствата на държавите членки е от съществено значение за подобряване на съдебното сътрудничество в ЕС.

5. Правното основание на предложението е член 82, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Съгласно този член „[д]околкото това е необходимо за улесняване на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения, както и на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение, Европейският парламент и Съветът, като приемат директиви в съответствие с обикновената законодателна процедура, могат да установят минимални правила. Тези минимални правила отчитат различията между правните традиции и системи на държавите членки.

Те обхващат:

а) взаимната допустимост на доказателства между държавите членки;

б) правата на лицата в наказателното производство;

в) правата на жертвите на престъпления;

(г) (...)“.

6. Настоящото предложение е тясно свързано с Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат и има за цел да допринесе за реалното упражняване от задържаните заподозрени или обвиняеми на предвиденото в тази директива право на достъп до адвокат в ранните стадии на производството, както и да гарантира, че издирваните лица по производства за европейска заповед за арест разполагат с достъп до правна помощ, която да обезпечи правото на достъп до адвокат както в изпълняващата, така и в издаващата държава членка („право на двойна защита“).
7. Комисията представя балансиран пакет от мерки, с които се зачитат различията между правните традиции и системи на държавите членки съгласно предвиденото в член 82, параграф 2 от ДФЕС и се предприемат необходимите действия за засилване на взаимното доверие при спазване на принципа за пропорционалност (член 5 от ДЕС). Направена бе внимателна преценка за това дали следва да се предприемат действия на равнището на ЕС и ако това е така — на какво равнище и под каква форма. Необходимостта да се проявява засилено внимание е особено очевидна във време на фискално консолидиране, когато финансовите последици трябва да бъдат внимателно преценявани.
8. Аспектите на правната помощ в наказателното производство, уредени в настоящата директива, се считат за особено важни за допълването и гарантирането на ефективността на правата, уредени в Директивата относно достъпа до адвокат, и за повишаването на взаимното доверие между системите за наказателно правосъдие.
9. Правото на правна помощ в наказателното производство е закрепено в член 47, параграф 3 от Хартата и член 6, параграф 3, буква в) от ЕКПЧ. То е признато и в член 14, параграф 3, буква г) от Международния пакт за граждански и политически права (МПГПП). Основните принципи, на които следва да почива една система за правна помощ, са очертани в документа, озаглавен Принципи и ръководни насоки на Организацията на обединените нации относно достъпа до

правна помощ в системите за наказателно правосъдие, приет на 20 декември 2012 г. от Общото събрание.

10. Началната фаза на производството е моментът, в който заподозрените и обвиняемите са най-уязвими и имат най-голяма нужда от правна помощ, за да си осигурят помощта на адвокат, особено, ако са задържани. Поради това с директивата се предвиждат разпоредби за т.нар. „временна правна помощ“, която придава значителна добавена стойност и води до повишаване на взаимното доверие между системите за наказателно правосъдие⁵.
11. В допълнение към посоченото, докато всички държави членки предоставят достъп до правна помощ за заподозрените и обвиняемите в наказателното производство, изглежда издирваните лица по производства по европейска заповед за арест не винаги имат достъп до такава помощ в държавите членки. Това възпрепятства упражняването на правото, предвидено в Директивата относно достъпа до адвокат, а именно достъпа до адвокат както в издаващата, така и в изпълняващата държава членка. Освен това правата по член 6 от ЕКПЧ, включително правото на правна помощ, не се отнасят за производства по екстрадиране. Поради това, с цел засилване на взаимното доверие и реално упражняване на правото на двойна защита при производства по европейска заповед за арест, настоящата директива изисква от държавите членки да предоставят и достъп до правна помощ, в допълнение към временната правна помощ, тъй като издирваните лица не винаги са задържани.
12. Настоящата мярка се представя придружена от Препоръка на Комисията относно правото на правна помощ за заподозрените или обвиняемите в наказателното производство. Препоръката цели постигането на известно сближаване по отношение на преценката за изпълнението на критериите за предоставяне на правна помощ в държавите членки, както и насърчаване на държавите членки да предприемат действия за повишаване на качеството и ефективността на услугите за правна помощ и нейното администриране.
13. Настоящото предложение ще допринесе също така за укрепване на законовите гаранции, които защитават лицата, участващи в производства, водени от Европейската прокуратура. Във внесеното наскоро предложение за Регламент на Съвета⁶ се пояснява, че заподозрените имат всички права, предоставени от законодателството на ЕС, както и други права, произтичащи директно от Хартата на основните права на Европейския съюз, като те следва да се прилагат в съответствие с приложимото национално право. В предложението се прави изрично позоваване на правото на правна помощ и чрез въвеждането на по-строги стандарти относно правната помощ настоящото предложение засилва и процесуалните гаранции, приложими в производства, водени от Европейската прокуратура.
14. Правото на ефективни правни средства за защита, правото на справедлив съдебен процес и правото на защита са предвидени в членове 47 и 48 от Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата на ЕС“) и в член 6 от Европейската конвенция за основните права („ЕКПЧ“). Правото на правна

⁵ Ранната намеса може също така да спомогне за намаляване на броя на предварителните задържания (във Франция и Белгия броят на предварителните задържания спадна съответно с 30 % и 20 % след въвеждането на подобни схеми).

⁶ Предложение за Регламент на Съвета за създаване на Европейска прокуратура COM(2013) 534 final, 17.7.2013 г.

помощ, т.е. възможността в наказателното производство да се ползва съдействието на адвокат напълно или отчасти безплатно, се признава изрично като неразделна част от правото на справедлив съдебен процес и правото на защита. Член 47, параграф 3 от Хартата предвижда, че: „На лицата, които не разполагат с достатъчно средства, се предоставя правна помощ, доколкото тази помощ е необходима, за да се осигури реален достъп до правосъдие.“ Член 6, параграф 3, буква в) от ЕКПЧ предвижда, че всяко лице, обвинено в престъпление, има право да „се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато го изискват интересите на правосъдието“. Реалният достъп до процесуално представителство е от първостепенно значение за гарантиране на зачитането на презумпцията за невиновност и правото на защита, уредени в член 48 от Хартата.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОТ ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

15. През март 2009 г. беше организирана двудневна среща на експерти, посветена на процесуалните права, включително правото на правна помощ. На експертна среща, проведена на 3 юни 2013 г., бяха проведени консултации с всички заинтересовани държави членки. Известно време преди това, в рамките на Съвета през юни 2012 г., държавите членки призоваха Комисията да внесе възможно най-бързо законодателно предложение относно правната помощ⁷. В ориентировъчното си гласуване по Директивата за достъп до адвокат, проведено на 12 юли 2012 г., Европейският парламент призова Комисията да внесе предложение относно правната помощ.
16. През декември 2011 г. полското председателство, в сътрудничество с Европейската комисия, Съвета на адвокатските колегии в Европа (Council of Bars and Law Societies in Europe — CCBE) и Академията по европейско право (ERA), организираха двудневна конференция, посветена на правната помощ по наказателноправни въпроси. Конференцията предостави възможност за обмен на мнения и опит на експерти от различни среди — адвокати, съдии, прокурори, представители на академичните среди, представители на институциите на ЕС, НПО, Съвета на Европа, за да разгледат проблемите и евентуалното съдържание на една бъдеща мярка.
17. Неколкократно бяха проведени консултации със заинтересованите страни. Комисията поддържаше редовни двустранни контакти с голям брой НПО и други заинтересовани страни и няколко НПО споделиха становището си с Комисията с оглед на предвижданите мерки⁸.

⁷

В отговор Комисията направи следната декларация: „*Il est de l'intention de la Commission de présenter, sur base d'une analyse approfondie des différents systèmes nationaux et de leur impact financier, une proposition d'instrument juridique concernant l'aide juridictionnelle dans le courant de 2013, conformément à la feuille de route visant à renforcer les droits procéduraux des suspects et des personnes poursuivies dans le cadre des procédures pénales.*“ („Комисията възнамерява да представи в рамките на 2013 г. предложение за правен инструмент относно правната помощ, изготвено въз основа на задълбочен анализ на различните национални системи и на тяхното финансово изражение, в съответствие с пътната карта, чиято цел е да се укрепят процесуалните права на заподозрените и обвиняемите в наказателното производство.“)

⁸

Вж. напр. „*The practical operation of legal aid in the EU*“ („Функционирането на правната помощ в ЕС на практика“), Fair Trials International, юли 2012 г.; „*Compliance of Legal Aid systems with the European Convention on Human Rights in seven jurisdictions*“ („Съответствие на системите за правна помощ с Европейската конвенция за правата на човека в седем правни системи“), където се разглеждат България, Чешката република, Англия и Уелс, Германия, Гърция, Ирландия и Литва, доклад на Justicia Network,

18. В контекста на проучването за целите на оценката на въздействието бе свършена значителна работа по информиране на министерствата на правосъдието на държавите членки, заинтересованите организации в тези държави, адвокатските колегии и службите за правна помощ. Проведени бяха задълбочени разговори с адвокати от адвокатските колегии, представители на заинтересованите организации и министерствата на правосъдието на държавите членки. Наред с това в редица държави членки бяха образувани целеви групи, обединяващи представители на министерствата на правосъдието, адвокатските колегии, академичните среди, съдебните служители и организациите на заинтересованите страни. В допълнение беше проведена онлайн консултация с лица, предоставящи правна помощ в държавите членки.
19. Комисията изготви оценка на въздействието, за да обоснове предложението. Докладът за оценката на въздействието е достъпен на следния адрес: <http://ec.europa.eu/governance>.

3. ПРАВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

Член 1 — Предмет

20. Целта на директивата е да се гарантира, че задържаните заподозрени или обвиняеми в наказателното производство и лицата, срещу които има производство по европейска заповед за арест, разполагат с достъп до правна помощ, така че правото им на достъп до адвокат, предвидено в Директивата относно правото на достъп до адвокат, да бъде реално.

Член 2 — Обхват

21. Директивата се прилага по отношение на задържаните заподозрени или обвиняеми. Тя се прилага от момента на задържането им, т.е. от момента, в който лицето е задържано в полицейски или друг подобен арест, което включва и периодите преди официалното повдигане на обвинение и извършване на арест. Това съответства на съдебната практика на ЕСПЧ по член 5, параграф 1 от ЕКПЧ.
22. Директивата се прилага също така по отношение на издирваните лица в рамките на производства по европейска заповед за арест. В такива ситуации тя се прилага от момента на арестуването в изпълняващата държава членка до предаването на лицето или, в случай на непредаване, докато решението относно предаването стане окончателно.

Член 3 — Определения

23. „Правна помощ“ означава финансиране и помощ от страна на държава членка, чрез което се гарантира реалното упражняване на правото на достъп до адвокат. Тя следва да покрие разноските по защитата, като например възнаграждението на адвоката и другите разноски за производството, например съдебните такси.
24. „Временна правна помощ“ означава правна помощ за задържано лице до вземането на решение относно предоставянето на правна помощ.

Член 4 — Достъп до временна правна помощ

април 2013 г.; ЕСВА Cornerstones on Legal Aid („Основни елементи на правната помощ“, Европейска асоциация на адвокатите по наказателни дела), май 2013 г.; препоръки на ССВЕ относно правната помощ.

25. В ранните стадии на производството, заподозрените или обвиняемите са особено уязвими и достъпът до адвокат е от първостепенно значение за защитата на правата на справедлив съдебен процес, сред които е и правото на лицата да не се самоуличават в извършването на престъпление⁹. Член 6 от ЕКПЧ изисква по правило на заподозрения да бъде предоставен достъп до съдействие от адвокат от момента на полицейското или предварителното му задържане, като при необходимост следва да му бъде предоставена служебна защита¹⁰.
26. Съгласно Директивата относно достъпа до адвокат наред с останалото заподозрените или обвиняемите имат право на достъп до адвокат незабавно след задържането им и преди провеждането на какъвто и да било разпит. За да бъдат в състояние да упражнят реално правото си на достъп до адвокат в ранните стадии от производството, заподозрените или обвиняемите, които са задържани, следва да не се налага да чакат да получат достъп до адвокат докато молбата им за правна помощ се обработва и се извършва преценка дали са изпълнени критериите за предоставяне на такава помощ, тъй като тази процедура може да бъде продължителна. Поради това държавите членки следва да гарантират наличието на достъп до временна правна помощ незабавно след задържането и преди провеждането на какъвто и да било разпит.
27. За тази цел държавите членки следва да въведат процедури или механизми, например системи за дежурни адвокати или служби за предоставяне на защита по спешност, които да позволяват намеса след кратко предизвестие в полицейските управления или местата за задържане, за да може правото на временна правна помощ и достъпът до адвокат незабавно след задържането и преди провеждането на какъвто и да било разпит да бъде осъществимо и ефективно.
28. Правото на достъп до адвокат води до известен брой права за заподозрените и обвиняемите, както е предвидено в член 3, параграф 3 от Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат, например правото да се срещат насаме и да осъществяват връзка с адвоката си, правото адвокатът им да присъства и да участва ефективно по време на разпитите на заподозрените или обвиняемите, както и правото адвокатът им да присъства по време на някои действия по събиране на доказателства. Държавите членки могат да предвидят условията и реда във връзка с упражняването на правото на достъп до адвокат, напр. относно продължителността и честотата на срещите с адвоката, като по този начин може да се налагат известни ограничения за упражняването на това право, при условие, че те не нарушават неговата същност. Правото на временна правна помощ трябва да се предоставя доколкото е необходимо за ефективното упражняване на правото на достъп до адвокат и при евентуални ограничения трябва да се гарантира, че заподозрените или обвиняемите не са възпрепятствани да упражняват реално правата си.
29. Правото на временна правна помощ следва да съществува поне до вземането на окончателно решение от компетентния орган относно това дали заподозреният или обвиняемият отговаря на изискванията и има право да получи правна помощ. В случай на пълен или частичен отказ по молбата за правна помощ

⁹ Решение по дело *Salduz c/y Турция* от 27 ноември 2008 г., ЕСПЧ, голям състав.

¹⁰ Решение по дело *Dayanan c/y Турция* от 13 октомври 2009 г., точки 30-32, искова молба № 7377/03.

правото на временна правна помощ се преустановява от момента, в който решението за отказа е станало окончателно и правото да се обжалва или да се иска преразглеждане е изчерпано. Ако молбата за предоставяне на правна помощ бъде уважена, правото на временна правна помощ се преустановява от момента на влизане в сила на правната помощ и, ако е приложимо, от влизането в сила на назначението на адвоката, осигуряващ правна помощ. В тези случаи държавите членки гарантират, че няма момент, в който заподозреният или обвиняемият да остане без представител.

30. Правото на временна правна помощ се прилага и по отношение на издирваните лица по производство по европейска заповед за арест, които са задържани. Тези лица следва да имат право на реална временна правна помощ от момента на задържането им в изпълняващата държава членка поне докато компетентният орган вземе решение по молбата за правна помощ и определи дали лицето отговаря на изискванията и, ако е приложимо, до влизане в сила на назначението на адвоката, осигуряващ правна помощ.
31. Държавите членки могат да предвиждат в националното си законодателство, че разноските, свързани с временната правна помощ, могат да подлежат на последващо възстановяване от заподозрените или обвиняемите или от издирваните лица, ако според окончателното решение по молбата за правна помощ лицето не отговаря или отговаря само отчасти на изискванията за предоставяне на правна помощ съгласно режима за правна помощ на съответната държава членка.

Член 5 — Правна помощ за издирваните лица

32. Държавите членки ще гарантират, че издирваните лица по производства по европейска заповед за арест имат право на достъп до правна помощ в изпълняващата държава членка от момента на арестуването им въз основа на европейска заповед за арест до предаването им или, при непредаване — докато решението относно предаването стане окончателно.
33. С цел да се гарантира ефективността на правото да се назначи адвокат в издаващата държава членка, който да подпомага адвоката в изпълняващата държава членка в съответствие с член 10 от Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат, държавите членки гарантират, че издирваните лица, които упражняват правото си на достъп до адвокат, имат право на достъп до правна помощ в издаващата държава членка за целите на производството по европейска заповед за арест в изпълняващата държава членка.
34. Правото на правна помощ в изпълняващата и издаващата държава членка може да зависи от извършването на преценка на средствата на издирваното лице и/или дали предоставянето на правна помощ е в интерес на правосъдието според приложимите критерии за предоставяне на такава помощ в съответната изпълняваща или издаваща държава членка.
35. Въпреки това, в периода до окончателното решение за това дали издирваното лице има право на правна помощ в изпълняващата държава членка, ако такова лице бъде задържано, то има право на временна правна помощ в изпълняващата държава членка в съответствие с член 3 от настоящата директива.

Член 6 — Предоставяне на данни

36. С цел осъществяване на наблюдение и оценяване на ефективността и ефикасността на настоящата директива е необходимо държавите членки да

събират надеждна информация относно упражняването на правото на временна правна помощ по член 3 и относно упражняването на правото на правна помощ в полза на издирваните лица по член 4.

Член 7 — Клауза за запазване на нивото на закрила

37. Целта на този член е да гарантира, че определянето на общи минимални стандарти в съответствие с настоящата директива не води до занижаване на съществуващите по-високи стандарти в някои държави членки и на стандартите, установени с Хартата и ЕКПЧ. Тъй като с директивата се въвеждат минимални правила, държавите членки са свободни да установят стандарти, които са по-високи от приетите в нея.

Член 8 — Транспониране

38. С този член се изисква държавите членки да приведат в изпълнение директивата [в срок от 18 месеца след публикуването ѝ] и в същия срок да изпратят на Комисията текста на разпоредбите, с които тя се транспонира в националното законодателство.

Член 9 — Влизане в сила

39. С този член се предвижда, че директивата ще влезе в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в Официален вестник на Европейския съюз.

5. ПРИНЦИП НА СУБСИДИАРНОСТ

40. Целта на настоящото предложение не може да бъде постигната в достатъчна степен само от държавите членки, тъй като има значителни различия в правото на временна правна помощ за задържаните заподозрени или обвиняеми и за издирваните лица. Тъй като целта на предложението е да се насърчи взаимното доверие, единствено действия, предприети от Европейския съюз, ще позволят установяването на съгласувани общи минимални стандарти, които се прилагат на цялата територия на Европейския съюз. Предложението ще доведе до сближаване на законодателствата на държавите членки по отношение на временната правна помощ в наказателното производство и правната помощ при производства по европейска заповед за арест. Следователно, предложението е в съответствие с принципа на субсидиарност.

6. ПРИНЦИП НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

41. В съответствие с принципа на пропорционалност, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на поставените цели. Направена бе внимателна преценка за това дали следва да се предприемат действия на равнището на ЕС и ако това е така — на какво равнище и под каква форма.

Директивата урежда единствено аспектите на правната помощ в наказателното производство, които се считат за особено важни за допълването и гарантирането на ефективността на правата, уредени в Директивата относно достъпа до адвокат, и за повишаването на взаимното доверие между системите за наказателно правосъдие. Комисията не предлага в директивата правнообвързващи параметри за критериите за допустимост до правна помощ или за качество. Тези елементи се разглеждат в Препоръка на Комисията, с която се допълва настоящото предложение.

7. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Настоящото предложение няма отражение върху бюджета на ЕС.

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

относно временната правна помощ за заподозрените или обвиняемите, които са задържани, и правната помощ при производствата по европейска заповед за арест

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 82, параграф 2, буква б) от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет,

като взеха предвид становището на Комитета на регионите,

в съответствие с обикновената законодателна процедура,

като имат предвид, че:

- (1) Целта на настоящата директива е да се гарантира ефикасност на правото на достъп до адвокат чрез оказване на помощ от страна на държавите членки в полза на лицата, които са задържани на ранен етап от наказателното производство, и на издирваните лица по производства за предаване съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета¹¹ (производство по европейска заповед за арест).
- (2) Чрез въвеждането на минимални правила за защитата на процесуалните права на заподозрените или обвиняемите настоящата директива следва да засили доверието на държавите членки в системите за наказателно правосъдие на останалите държави членки и по този начин може да спомогне за постигане на по-широко взаимно признаване на присъдите и съдебните решения по наказателни дела.
- (3) Стокхолмската програма¹² постави силен акцент върху укрепването на правата на лицата в наказателните производства. В точка 2.4 от нея Европейският съвет прикани Комисията да представи предложения, с които да се въведе поетапен подход¹³ за укрепване на правата на заподозрените или обвиняемите.
- (4) До настоящия момент са приети три мерки относно процесуалните права в наказателното производство, а именно Директива 2010/64/ЕС на Европейския

¹¹ Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 18.7.2002 г., стр. 1).

¹² ОВ С 115, 4.5.2010 г., стр. 1.

¹³ ОВ С 291, 4.12.2009 г., стр. 1.

парламент и на Съвета¹⁴, Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета¹⁵ и Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета¹⁶.

- (5) Правната помощ следва да покрива разноските за защитата и процесуалните разноски на заподозрените или обвиняемите по наказателни производства и на издирваните лица по производства по европейска заповед за арест.
- (6) Обхватът и съдържанието на правото на достъп до адвокат са определени в Директива 2013/48/ЕС. Заподозрените или обвиняемите в наказателното производство следва да имат право на достъп до адвокат от момента, в който компетентните органи ги уведомят, с официално съобщение или по друг начин, че са заподозрени или обвиняеми в извършването на престъпление, независимо дали лицата са задържани. Това право се прилага до приключване на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали заподозреният или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е приложимо, постановяването на присъдата и изхода от евентуални обжалвания.
- (7) Съгласно посоченото от Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) един от основните елементи на справедливия съдебен процес се състои в това всяко лице, обвинено в извършването на престъпление, да бъде реално защитавано от адвокат, който при необходимост се назначава служебно. Справедливото провеждане на наказателното производство налага заподозреният да получи достъп до правно съдействие от момента на задържането му.
- (8) В Директива 2013/48/ЕС се предвижда, че в случай на задържане на заподозрени или обвиняеми държавите членки следва да вземат необходимите мерки, за да гарантират, че тези лица са в състояние да упражнят ефективно правото си на достъп до адвокат, освен ако са се отказали от това право.
- (9) За да бъдат в състояние да упражнят ефективно правото си на достъп до адвокат в ранните стадии от производството, заподозрените или обвиняемите, които са задържани, следва да не се налага да чакат да получат достъп до адвокат докато молбата им за правна помощ се обработва и се извършва преценка дали са изпълнени критериите за предоставяне на такава помощ. Следователно държавите членки следва да гарантират възможността за получаване без ненужно забавяне на ефективна временна правна помощ след задържането и преди провеждането на разпит, при което помощта следва да е на разположение поне докато компетентният орган вземе решение по искането за правна помощ, като при пълен или частичен отказ тя трябва да е на разположение докато решението стане окончателно или, ако искането за правна помощ бъде уважено — до влизането в сила на назначението на адвоката от компетентния орган.

¹⁴ Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство (ОВ L 280, 26.10.2010 г., стр. 1).

¹⁵ Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 1.6.2012 г., стр. 1).

¹⁶ Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 г. относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (ОВ L 294, 6.11.2013 г., стр. 1).

- (10) Държавите членки следва да гарантират, че временната правна помощ се предоставя доколкото е необходимо и не е ограничена по начин, който да възпрепятства заподозрените или обвиняемите да упражняват ефективно правото на достъп до адвокат, предвидено по-специално в член 3, параграф 3 от Директива 2013/48/ЕС.
- (11) Издирваните лица по производство по европейска заповед за арест, които са задържани, следва да имат право на временна правна помощ след задържането в изпълняващата държава членка, поне докато компетентният орган вземе решение по молбата за правна помощ, като при пълен или частичен отказ помощта трябва да е на разположение докато решението стане окончателно или, ако искането за правна помощ бъде уважено — до влизането в сила на назначението на адвоката от компетентния орган.
- (12) Държавите членки следва да имат възможност да предвиждат, че разноските, свързани с временната правна помощ за задържаните заподозрени или обвиняеми, и разноските за временна правна помощ за издирвани лица, подлежат на възстановяване от посочените лица, ако при последващата преценка за правото им на правна помощ се приеме, че те не отговарят на критериите за получаване на правна помощ съгласно националното законодателство.
- (13) За да се гарантира ефективен достъп до адвокат на издирваните лица в изпълняващата държава членка, държавите членки следва да гарантират достъп до правна помощ за тези лица до момента на предаването им или, в случаите, когато не се извършва предаване, докато решението относно предаването стане окончателно. Правото на правна помощ може да зависи от извършването на преценка на средствата на издирваното лице, и/или дали предоставянето на правна помощ е в интерес на правосъдието като се имат предвид приложимите критерии за предоставяне на такава помощ в съответната изпълняваща държава членка.
- (14) За да се гарантира, че издирваните лица могат да упражняват ефективно правото си да им бъде назначен адвокат в издаващата държава членка, който да подпомага адвоката в изпълняващата държава членка в съответствие с Директива 2013/48/ЕС, издаващата държава членка следва да гарантира, че издирваните лица имат достъп до правна помощ за целите на производството по европейска заповед за арест в изпълняващата държава членка. Това право може да зависи от извършването на преценка на средствата на издирваното лице и/или дали предоставянето на правна помощ е в интерес на правосъдието като се имат предвид приложимите критерии за предоставяне на такава помощ в съответната изпълняваща държава членка.
- (15) С настоящата директива се урежда правото на временна правна помощ за задържаните деца и правото на правна помощ за децата, издирвани по производство по европейска заповед за арест.
- (16) При привеждането в действие на настоящата директива държавите членки следва да гарантират зачитането на основното право на правна помощ, предвидено в член 47, параграф 3 от Хартата и член 6, параграф 3, буква в) от ЕКПЧ, както и това, че правната помощ е достъпна за лицата, които не разполагат с достатъчно средства, за да платят за правно съдействие, когато това се налага от интересите на правосъдието.

- (17) Държавите членки следва да събират данни, показващи как е било упражнявано правото на достъп до правна помощ от заподозрените или обвиняемите и издирваните лица. Държавите членки следва също така да събират данни относно броя на делата, по които на задържаните заподозрени или обвиняеми или на издирваните лица е била предоставена временна правна помощ, както и броя на делата, по които това право не е било упражнено. Данните следва да включват броя на молбите за правна помощ по производства по европейска заповед за арест, когато държавата членка е в ролята на издаваща или изпълняваща държава, както и броя на делата, по които молбите са били уважени. Следва да се събират също така данни относно разходите за предоставянето на временна правна помощ на задържаните и издирваните лица.
- (18) Настоящата директива следва да се прилага по отношение на заподозрените или обвиняемите, независимо от тяхното правно положение, гражданство или националност. Настоящата директива потвърждава основните права и принципи, признати в Хартата на основните права на Европейския съюз и Европейската конвенция за защита на правата на човека, включително забраната на изтезанията и на нечовешкото и унижително отношение, правото на свобода и сигурност, зачитането на личния и семейния живот, правото на неприкосновеност на личността, правата на детето, интеграцията на хората с увреждания, правото на ефективни правни средства за защита и правото на справедлив съдебен процес, презумпцията за невиновност и правото на защита. Настоящата директива следва да се прилага в съответствие с тези права и принципи.
- (19) С настоящата директива се установяват минимални правила. Държавите членки могат да разширят правата, установени в настоящата директива, за да осигурят по-висока степен на защита. По-високата степен на защита не следва да представлява пречка пред взаимното признаване на съдебни актове, което настоящите минимални предписания имат за цел да улеснят. Степента на защита никога не следва да пада под стандартите, установени в Хартата или в ЕКПЧ, тълкувани в съдебната практика на Съда на ЕС и Европейския съд по правата на човека.
- (20) Доколкото целите на настоящата директива, а именно установяването на общи минимални норми относно правото на правна помощ в полза на заподозрените или обвиняемите в наказателното производство, не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите членки и следователно поради мащаба на мярката могат да бъдат по-добре постигнати на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигане на тези цели.
- (21) [В съответствие с член 3 от Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз, тези държави членки са нотифицирали желанието си да участват в приемането и прилагането на настоящата директива] ИЛИ [В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз, и без да се засяга член 4 от

посочения протокол тези държави членки не участват в приемането на настоящата директива и не са обвързани от нея, нито от нейното прилагане]¹⁷.

- (22) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз, Дания не участва в приемането на настоящата директива и не е обвързана от нея, нито от нейното прилагане,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Член 1

Предмет

1. С настоящата директива се установяват минимални правила относно:
 - а) правото на временна правна помощ за заподозрените или обвиняемите по наказателно производство, които са задържани, и
 - б) правото на временна правна помощ и на правна помощ за издирваните лица, срещу които има производство по европейска заповед за арест.
2. Настоящата директива допълва Директива 2013/48/ЕС. Нищо в настоящата директива не може да се тълкува в смисъл, който ограничава правата, предвидени в Директива 2013/48/ЕС.

Член 2

Обхват

Настоящата директива се прилага по отношение на:

- а) заподозрените или обвиняемите по наказателно производство, които са задържани и имат право на достъп до адвокат съгласно Директива 2013/48/ЕС;
- б) издирваните лица.

Член 3

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

- а) „правна помощ“ означава финансиране и помощ от страна на държава членка, чрез което се гарантира упражняването на правото на достъп до адвокат;
- б) „временна правна помощ“ означава правна помощ за задържано лице до вземането на решение относно предоставянето на правна помощ;
- в) „издирвано лице“ означава лице, спрямо което е издадена европейска заповед за арест;
- г) „адвокат“ означава всяко лице, което в съответствие с националното право притежава квалификация и има право, включително вследствие признаване от оправомощен орган, да предоставя правни съвети и помощ на заподозрени или обвиняеми.

¹⁷ Окончателната формулировка на това съображение в директивата ще зависи от позицията, която Обединеното кралство и Ирландия ще вземат в съответствие с разпоредбите на Протокол № 21.

Член 4

Достъп до временна правна помощ

1. Държавите членки гарантират, че следните лица, ако желаят, имат право на временна правна помощ:
 - а) заподозрените или обвиняемите по наказателно производство, които са задържани;
 - б) издирваните лица, които са задържани в изпълняващата държава членка.
2. Временната правна помощ се предоставя без ненужно забавяне след задържането и във всички случаи преди провеждането на разпит.
3. Временната правна помощ се гарантира до приемането и влизането в сила на окончателно решение относно предоставянето на правна помощ или, когато заподозрените или обвиняемите са получили правна помощ, до влизането в сила на назначението на адвоката.
4. Държавите членки гарантират, че временната правна помощ се предоставя доколкото е необходимо за ефективното упражняване на правото на достъп до адвокат по Директива 2013/48/ЕС относно правото на достъп до адвокат, по-специално във връзка с член 3, параграф 3.
5. Държавите членки могат да предвиждат, че разноските, свързани с временната правна помощ могат да подлежат на възстановяване от заподозрените или обвиняемите и от издирваните лица, които не отговарят на критериите за предоставяне на правна помощ, приложими съгласно националното право.

Член 5

Правна помощ за издирваните лица

1. Изпълняващата държава членка гарантира, че издирваните лица имат право на правна помощ от момента на арестуването им въз основа на европейска заповед за арест до предаването им или, при непредаване — докато решението относно предаването стане окончателно.
2. Издаващата държава членка гарантира, че издирваните лица, които упражняват правото си да им бъде назначен адвокат в издаващата държава членка, който да подпомага адвоката в изпълняващата държава членка в съответствие с член 10 от Директива 2013/48/ЕС, имат право на правна помощ в тази държава за целите на производството по европейска заповед за арест в изпълняващата държава членка.
3. Правото на правна помощ по параграфи 1 и 2 може да зависи от извършването на преценка на средствата на издирваното лице и/или дали предоставянето на правна помощ е в интерес на правосъдието като се имат предвид приложимите критерии за предоставяне на такава помощ във въпросната държава членка.

Член 6

Предоставяне на данни

1. Държавите членки събират данни относно начина, по който се прилагат на практика правата по членове 4 и 5.

2. Държавите членки изпращат тези данни на Комисията най-късно до [36 месеца след публикуването на настоящата директива], а след това на всеки две години.

Член 7

Клауза за запазване на нивото на закрила

Нищо в настоящата директива не се тълкува като ограничение или дерогация от което и да е от правата и процесуалните гаранции, гарантирани от Хартата на основните права на Европейския съюз, Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи или други релевантни разпоредби на международното право или правото на някоя от държавите членки, осигуряващи по-високо ниво на защита.

Член 8

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, най-късно до [18 месеца след публикуването ѝ]. Те незабавно информират Комисията за това.
2. Когато държавите членки приемат тези мерки, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите членки.
3. Държавите членки съобщават на Комисията текста на мерките от националното законодателство, които приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 9

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след деня на публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 10

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки в съответствие с Договорите. Съставено в Брюксел на [...] година.

За Европейския парламент
Председател

За Съвета
Председател